

RECENZJE

B.A. Bykov: EKOLOGIČESKIJ SLOVAR. Alma-Ata: Izd. Nauka Kaz. SSR, Akademia Nauk Kazachskoj SSR, Instytut Botaniki, 1983. Opr. pł., str. 216, ilustr. 47, tabl. 5, nakład 6 tys., cena 1,20 rbl.

Pierwszy w języku rosyjskim słownik ekologiczny napisany został przez prof. Borysa A. Bykova z Instytutu Botaniki Akademii Nauk Kazachskiej SRR. Prof. Bykov jest cenionym specjalistą i autorem między innymi znanego podręcznika „Geobotanika”, który ukazał się już w 3 wydaniach (ostatnie z nich wyszło w 1978 r.)

W recenzowanym słowniku zebrano w układzie alfabetycznym najważniejsze terminy i pojęcia odnoszące się do szeroko rozumianej ekologii, a więc zarówno dotyczące ekologii jako nauki o relacjach pomiędzy organizmami a ich środowiskiem życiowym oraz relacjach wzajemnych organizmów między sobą, jak również dotyczące ekologii rozumianej w znaczeniu nauki o środowisku naturalnym, jego komponentach, kształtowaniu i ochronie.

Objaśnienia haseł w słowniku są dość krótkie i tylko wyjątkowo przekraczają one stronę. Przy większych lub ważniejszych hasłach problemowych podano podstawową bibliografię obejmującą książki i nieliczne artykuły opublikowane w czasopismach. Przy wielu terminach ekologicznych podano również ich etymologię. Omówienia części haseł są także ilustrowane rysunkami kreskowymi i tabelami. Łącznie w słowniku znalazły się objaśnienia przeszło tysiąca terminów i pojęć z zakresu ekologii.

Książka została wydana bardzo starannie, na dobrym papierze i wyposażona w mocną oprawę. Chociaż słow-

nik napisał botanik, to jednak terminy zoologiczne są w nim reprezentowane w zadowalającej proporcji. W cytowaniu pozaradzieckich pozycji literatury autor popełnił drobne błędy, np. na str. 126 przytoczony tytuł książki prof. W. Michajłowa pt. „Pasożytnictwo a ewolucja” brzmi: „Parazytnictwo...”.

Wobec nieistnienia jakiegokolwiek słownika o problematyce ekologicznej w języku polskim recenzowana książka może być bardzo przydatna dla polskich czytelników: pracowników nauki, studentów i uczniów szkół średnich. Omawiana książka, dzięki objaśnieniom wielu terminów i pojęć o bardziej uniwersalnym charakterze (np. stres, fotoperiodyzm, osmoza, transpiracja, ochrona przyrody, erozja) może być również użyteczna przy korzystaniu z radzieckiej literatury biologicznej (nie tylko ekologicznej) w języku rosyjskim.

Maciej Z. Szczepka

P.G. Vakuljuk, N.I. Gorlickij, S.I. Gorbant': NAS DRUG LES. Kiev: Reklama 1983. Opr. ppł., str. 224, ilustr., nakład 50 tys., cena 0,75 rbl.

Nowa książka popularnonaukowa trzech ukraińskich botaników nosi znamienny tytuł „Nasz przyjaciel las”. Wydana w kieszonkowej formie, ilustrowana dziesiątkami barwnych fotografii umieszczonych na wklejkach kredowych i wyposażona w kolorowe, przyciągające wzrok okładki, będzie z pewnością źródłem wielu cennych informacji dla miłośników przyrody. Poszczególne rozdziały książki stanowią przystępnie napisane naukowo-popularne szkice, zarówno o ważnych gospodarczo jak i biocenotycznie gatunkach

i rodzajach drzew leśnych (sosna, dąb, brzoza, czereśnia, jarzębina), krzewów (kalina, rokitnik), roślin runa leśnego i grzybów. Tekst urozmaicają cytaty dotyczące lasów zaczerpnięte z utworów literatury pięknej oraz fragmenty wierszy. Książka prezentuje także problemy jakie w coraz szerszym stopniu stają się udziałem lasów i leśnictwa w całej Europie: gradacje szkodliwych owadów osłabiające drzewostany, zanikanie ważnych gospodarczo roślin leczniczych i użytkowych, składników runa leśnego, spadek urodzajności obfitujących do niedawna w grzyby kompleksów leśnych. Wystarczy tu przytoczyć podaną przez autorów recenzowanej książki informację, że w ostatnich 10—15 latach produktywność lasów Ukrainy pod względem zbioru grzybów jadalnych spadła o przeszło połowę! Liczne gatunki roślin leśnych umieszczone zostały w czerwonej księdze...

Recenzowana publikacja, dzięki wysokiemu nakładowi, przybliżyła te ważne zagadnienia rzeczywiście szerokiemu ogółowi czytelników. Autorzy wielokrotnie zwracają się właśnie do nich apelując o troskę i prawdziwie obywatelski stosunek do leśnych bogactw, jako że las jest jednym z najważniejszych dóbr o znaczeniu publicznym.

Maciej Z. Szczepka

VI. Sautin, VI. Fomina, G. Valova i inni: DARY NAŚICH LESOV. Minsk: Izd. Polymja, 1984. Opr., str. 256, ark. wyd. 25,32, 203 rys., 24 tabl., nakład 100 tys., cena 2,40 rbl.

„Dary naszych lasów” to nowa książka popularnonaukowa o tematyce leśnej, a właściwie grzyboznawczo-zielarskiej. Ta praca zbiorowa napisana przez ośmiu wybitnych specjalistów ma charakter encyklopedyczny; jest ilustrowanym przewodnikiem zawierającym najważniejsze i przystępnie podane informacje o jadalnych i trujących grzy-

bach leśnych, owocach leśnych i roślinach leczniczych.

Oprócz krótkich opisów cech makromorfologicznych opracowanych w książce gatunków roślin podano praktyczne wskazówki dotyczące terminów i zasad zbioru określonych organów roślin oraz przepisy ich stosowania, np. w ziołolecznictwie ludowym. Orientację w tekście książki i odnalezienie wiadomości na temat interesującej czytelnika rośliny ułatwiają indeksy: rosyjskich i łacińskich nazw omówionych gatunków. Stosunkowo obszerna (bo dwustronicowa) bibliografia obejmuje książki o ziołach, grzybach i owocach runa leśnego wydane w Związku Radzieckim, ze szczególnym uwzględnieniem publikacji autorów białoruskich; w bibliografii tej umieszczono tylko 1 zagraniczną pozycję literatury: „Jadalne owoce leśne” prof. W. Grochowskiego.

Warto tu zauważyć, że informacje o wartości użytkowej niektórych gatunków grzybów podane w recenzowanej książce odbiegają od danych jakie polski czytelnik może znaleźć w wydawnictwach krajowych (książkach i czasopiśmie). Przykładowo, krowiak podwinięty *Paxillus involutus* i krowiak aksamitnotrzonowy *P. atrotomentosus* określone zostały jako gatunki jadalne, podczas gdy w polskich atlasach grzybów traktowane są one jako odpowiednio: trujący i niejadalny. Według najnowszych badań krowiak podwinięty (olszówka) jest grzybem powodującym u spożywających go ludzi alergię i dlatego może on w niektórych wypadkach powodować ciężkie zatrucia, a nawet śmierć! Należy raczej przestrzegać przed spożywaniem tego gatunku.

Na uwagę zasługuje strona ilustracyjna książki: przeszło 200 starannych rysunków kreskowych przedstawiających leśne rośliny lecznicze i użytkowe oraz niektóre ich fragmenty o znaczeniu diagnostycznym (kwiaty, owoce, nasiona). Na 12 tablicach barwnych znaj-